

**Pawilon Czterech Kopuł
Muzeum Sztuki Współczesnej
Oddział Muzeum Narodowego
we Wrocławiu zaprasza na wystawę**

„Waldemar Cwenarski. Czułość. Powroty i poszukiwania”

28 września 2025 – 18 stycznia 2026

Kuratorka wystawy: Anna Chmielarz

Artyści i artystki:

**Waldemar Cwenarski,
Eugène Delacroix, Francisco Goya, Witold Wojt-
kiewicz, Tadeusz Makowski, Georges Rouault,
Käthe Kollwitz, Frans Masereel, Otto Mueller,
Jonasz Stern, Andrzej Wróblewski, Marek Ober-
länder, Izaak Celnikier, Jan Lebenstein, Krystyna
Brzechwa-Reyzz, Wojciech Fangor, Witold Dama-
siewicz, Jerzy Panek, Antoni Rząsa, Franciszek
Starowieyski, Eugeniusz Geppert, Stanisław
Dawski, Józef Hałas, Kazimierz Wadowski,
Krystyna Cybińska, Alfons Mazurkiewicz, Alina
Roǳalska-Kaćma, Irena Hałko, Józef Dombrow-
ski, Zofia Sokół-Jabłońska, Stanisław Rodziński,
Tadeusz Boruta, Zdzisław Nitka, Ryszard Grzyb,
Marcin Harlender, Anka Mierzejewska, Hubert Bu-
jak, Marcin Maciejowski, Jakub J. Robaszewski**

Wystawa jest poświęcona legendarnemu malarzowi i rysownikowi Waldemarowi Cwenarskiemu (1926–1953). Została zorganizowana w zbliżającą się 100. rocznicę jego urodzin i 70 lat po otwarciu w warszawskim Arsenale Ogólnopolskiej Wystawy Młodej Plastyki „Przeciw wojnie, przeciw faszyzmowi” (1955), gdzie pokazane pośmiertnie prace Cwenarskiego spotkały się z entuzjastycznym przyjęciem. Jego twórczość po raz pierwszy zostanie zaprezentowana w szerokim kontekście sztuki polskiej i zagranicznej, w tym kompozycji kilkudziesięciu artystek i artystów, których łączy z nim podobne, pełne czułości spojrzenie na człowieka, m.in. Georges Rouaulta, Käthe Kollwitz, Tadeusza Makowskiego czy Andrzeja Wróblewskiego. Widzowie zobaczą ponad 170 dzieł wykonanych w różnych technikach (malarstwo, rysunek, grafika, rzeźba, ceramika), powstałych na przestrzeni ostatnich 200 lat.

„Twórczość Cwenarskiego zasługuje na najwyższe uznanie jako przykład niezależnej sztuki powojennej i przejmujący zapis dramatycznych czasów pokolenia naznaczonego piętnem II wojny światowej. Przepojona humanizmem, szczególnym rodzajem wrażliwości, niezwykle dojrzała i wciąż aktualna opowiada o niezgodzie na krzywdę i zło, o pamięci, miłości, potrzebie empatii i tym wszystkim, co w nas kruche, co wymaga ochrony. O odwadze, potrzebie wolności, pasji i nadziei na lepsze jutro” – mówi Anna Chmielarz, kuratorka wystawy. „Ekspresyjna, bardzo charakterystyczna technika malowania stosowana przez Cwenarskiego – kształtowanie materii obrazu pędzlem, szpachlą, ale również warstwowe nakładanie farb dłonią, niezwykle wyczucie koloru, operowanie ciekawymi skrótami perspektywicznymi, dążenie do syntezy przy zachowaniu maksymalnej siły wyrazu – stanowią świadectwo jego wielkiej wrażliwości i indywidualności” – dodaje.

Ekspozycja pozwoli prześledzić, na podstawie wybranych przykładów, ewolucję procesu twórczego artysty od czasów szkolnych (lata 40. XX w.) do jego ostatnich dzieł, które stworzył tuż przed śmiercią w 1953 roku. Pokazane zostaną obrazy i rysunki (niektóre z nich dwustronne), prace olejne na kartonie, projekty mozaik, kafli oraz kompozycje malowane na porcelanie.

Wśród realizacji znajdują się autoportrety Cwenarskiego, zaskakujące wielością zastosowanych technik (rysunki farbą olejną, tuszem, atramentem, ołówkiem), ukazujące różne oblicza artysty – romantyczne, nonszalanckie, buntownicze czy doświadczone życiem. Liczne będą podobizny matki, którą Cwenarski często uwieczniał w swoich pracach – w tym pierwszy, olejny portret (1947), wykonany z dbałością o jak najwierniejsze odtworzenie szczegółów charakterystyczne dla wczesnego okresu jego poczynąń artystycznych, czy ostatni, „Portret matki” (1953), utrwalony dynamiczną kreską i odważnymi plamami intensywnych barw. Nie zabraknie też melancholijnych portretów z cyklu „Głowy”, przedstawiających postacie realne i wymağinowane kreślone z lekkością różnymi technikami. Zwiedzający zobaczą pejzaże, m.in. Wrocławia, Lwowa, Bystrzycy Kłodzkiej czy Międzygórza, a także martwe natury, sceny rodzajowe i fajansowe talerze malowane w trakcie praktyk studenckich.

W pracach Cwenarskiego istotny jest ruch. Prowadzona od najmłodszych lat obserwacja poruszających się ludzi i zwierząt doprowadziła artystę do stosowania bardzo interesujących skrótów perspektywicznych. Wiadć to na wystawie m.in. w wielu szkicach ukazujących różne gesty, pozy, czynności. W Pawilonie Czterech Kopuł po raz pierwszy pokazane zostaną dynamiczne, niepozbawione poczucia humoru szkice do „Ogniem i mieczem” Henryka Sienkiewicza. Zwiedzający zobaczą też jedno z najciekawszych prac rysunkowych Cwenarskiego – pełne czułości „Szkice dzieci” (1952), przedstawiające najmłodszych w rozmaitych pozach – siedzących w kucki, bawiących się piłką, zapatrzonych w niebo.

Mali bohaterowie prac Waldemara Cwenarskiego są często nostalgicznie wpatrzeni w dal. Motyw ten pojawia się m.in. na pulsującym intensywnymi kolorami obrazie olejnym „Kompozycja” (1949). Z kolei na jego rewersie znajduje się przedstawienie „Pajaca na koniu” (1951), zainspirowane najprawdopodobniej obrazem „Zjawisko” (1908) Witolda Wojtkiewicza. To jedna z czterech dwustronnych prac prezentowanych na ekspozycji. Melancholijny motyw pajaca, dziecka przedwcześnie „pasowanego” za pomocą czapki na dorosłego czy marionetki bezwolnie wpłątanej w wir historii stale powraca w twórczości artysty. Widzowie odnajdą go również w inspirowanym „Kwiatami polskimi” Juliana Tuwima obrazie „Dzieci z Bałut” (1950), którego bohaterkami są wychudzone dziewczynki z tej biednej łódzkiej dzielnicy.

Na wystawie pokazane zostaną również ekspresyjne dzieła o tematyce religijnej – wśród nich tętniące zielenią, czerwienią i ugiem „Ukrzyżowanie” (1952), gdzie Jezus na krzyżu wyeksponowany jest na pierwszym planie, a w tle umieszczone są zarysy kilku postaci. Cwenarski podkreśla tu motyw osamotnienia w cierpieniu i ofiary złożonej przez jednostkę w imię dobra ogółu. Postać Chrystusa została poddana uproszczeniu poprzez geometryzację figury. Zabieg ten jeszcze bardziej widoczny jest w obrazie „Pieta” (1951), kilkakrotnie przemalowywanym przez artystę, w którym postacie Marii i Chrystusa zostały sprowadzone do najprostszych geometrycznych form, ukazując właściwie ukrzyżowanie matki przez cierpienie dziecka.

Zwiedzający będą mieli okazję zobaczyć również obraz „Pożoga” (1951), który został doceniony w 1955 roku na wystawie w warszawskim Arsenale, a w pamięci wielu uczestniczących w nim osób stał się jedną z najbardziej poruszających metafor czasu wojny, a także przykładem odważnej formalnie, niezależnej sztuki powojennej. Ekspresyjny układ kompozycyjny obrazu opiera się na dekonstrukcji form, olbrzymich skrótach perspektywicznych, które razem z intensywnymi kontrastami barw tworzą niepokojący rytm przedstawienia.

Wielki talent Cwenarskiego potwierdza prezentowany na wystawie cykl niezwykle sugestywnych czarno-białych „Etiud” namalowanych czarną farbą olejną na kartonie w ciągu zaledwie dwóch dni, 4 i 5 września 1952 roku. Poszczególne kompozycje dojrzałego i dramatycznego cyklu są jak wizualne wyimki z historii o przedwcześnie utraconym dzieciństwie, ograniczeniu wolności, śmierci najbliższych, niezgodzie na ogrom niezawinionego cierpienia, pragnieniu ucieczki i wolności.

Wystawa „Czułość. Powroty i poszukiwania” jest szóstą w historii prezentacją twórczości Waldemara Cwenarskiego i pierwszą, na której jego prace zaprezentowane zostaną w szerokim kontekście sztuki polskiej i zagranicznej, w tym dzieł innych artystek i artystów, których łączy z nim podobne pełne empatii spojrzenie na człowieka. Wśród nich znajdują się prace twórców, którzy inspirowali Cwenarskiego, tj. Witolda Wojtkiewicza, Tadeusza Makowskiego, Georges’a Rouaulta, Käthe Kollwitz czy Fransa Masereela. Do tego grona należał też Pablo Picasso, twórca antywojennego obrazu „Guernica”, którego kopię wykonaną przez Wojciecha Fanę na V Światowy Festiwal Młodzieży i Studentów (1955) widzowie zobaczą na wystawie.

Ekspozycja będzie też okazją do pokazania dzieł współczesnych Cwenarskiemu artystów z tzw. pokolenia Arsenatu, czyli m.in. Andrzeja Wróblewskiego, Marka Oberländera, Izaaka Celnikiera, Jana Lebensteina, Jerzego Panka, Krystyny Brzechwy-Reyzz, Antoniego Rząsy i Witolda Damasiewicza. Przypomniane zostaną kompozycje Eużeniusza Gepperta i Stanisława Dawskiego, profesorów ówczesnej wrocławskiej Państwowej Wyższej Szkoły Sztuk Plastycznych – to w ich pracowniach kształcił się Cwenarski, a także jego przyjaciel z uczelni – Józefa Hałasa, Krystyny Cybińskiej, Aliny Roǳalskiej-Kaćmy, Kazimierza Wadowskiego, Józefa Dombrowskiego, Ireny Hałko i Alfonsa Mazurkiewicza.

Twórczość Waldemara Cwenarskiego stała się inspiracją dla kolejnych pokoleń artystów szukających własnego sposobu wypowiedzi. Egzystencjalny charakter jego prac bliski był takim twórcom jak: Stanisław Rodziński i Tadeusz Boruta (malarze związani z nurtem sztuki niezależnej lat 80. XX w.), Zdzisław Nitka i Ryszard Grzyb (tzw. Nowi Dzicy debiutujący w latach 80. XX w.), Marcin Harlender i Anka Mierzejewska (debiutujący w latach 90. XX w.). Obok ich prac na wystawie znajdują się również kompozycje Huberta Bujaka i Jakuba Jana Robaszkiewskiego. Publiczność zobaczy też niezwykle obraz Marcina Maciejowskiego odnoszący się do trwającej w Ukrainie wojny. W sumie pokazanych zostanie blisko 170 dzieł, wykonanych w różnych technikach, powstałych na przestrzeni ostatnich 200 lat. Niektóre z nich na wystawie prezentowane będą po raz pierwszy.

Obiekty pochodzą w większości ze zbiorów Muzeum Narodowego we Wrocławiu, które jest właścicielem liczącej 96 prac kolekcji dzieł Waldemara Cwenarskiego, a także ze zbiorów prywatnych i kolekcji polskich muzeów.

Wystawie towarzyszyć będzie katalog.

Piotr Oszczanowski, dyrektor Muzeum Narodowego we Wrocławiu:

Jest coś w twórczości Waldemara Cwenarskiego wyjątkowego, profetycznego i na swój sposób uniwersalnego. Jego dzieła to otwarte trzewia egzystencji i trauma przeszłości, idące w parze z czymś nad wyraz subtelnym, intymnym i osobistym. To jeden z tych artystów, wobec twórczości którego nie sposób przejść obojętnie. Stawia nas pod murem niezliczonych pytań o granicę swobody artystycznej, zdumiewa bezmiarem wrażliwości i utwierdza w przekonaniu o niekwestionowanej skali swojego talentu.

Powierzona Muzeum Narodowemu we Wrocławiu opieka nad grobem artysty na cmentarzu św. Wawrzyńca przy ul. Bujwida idzie w parze z odpowiedzialnym dysponowaniem jego spuścizną artystyczną. W tym za krótkim życiu tak niewiele powstało, a z tego większość pozostaje u nas, w zbiorach Muzeum Narodowego we Wrocławiu. To wszystko zobowiązuje. Prezentacja legendarnej wrocławskiej środowiska artystycznego przypada niemal w rocznicę 100-lecia urodzin. Jest zatem świadomym wyrazem hołdu oddanego temu, którego dzieła ciągle są obecne w artystycznej ikonosferze, które bezwiednie powracają w pamięci. Tak długo, jak będą z nami prace tego typu osobowości i tej skali indywidualności, jaką pozostaje Waldemar Cwenarski, tak długo... trwać będzie świat.

Przygotowania do wystawy, fot. M. Lorek

Muzeum Narodowe we Wrocławiu jest instytucją kultury prowadzoną przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Mecenas
Muzeum Narodowego
we Wrocławiu

Ministerstwo Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

Bank Polski

Wydarzenia towarzyszące wystawie „Waldemar Cwenarski. Czułość. Powroty i poszukiwania 28 września 2025 – 18 stycznia 2026

Oprowadzania kuratorskie

wstęp z biletem na wystawę

- 28 września, g. 13:00
- 26 października, g. 13:00
- 8 listopada, g. 13:00
- 12 grudnia, g. 16:00
- 18 stycznia, g. 13:00

Oprowadzania w j. polskim

wstęp z biletem na wystawę

- 10 października, g. 16:00
- 17 października, g. 16:00
- 7 listopada, g. 16:00
- 21 listopada, g. 16:00
- 5 grudnia, g. 16:00

Oprowadzania w j. angielskim

wstęp z biletem na wystawę

- 16 listopada, g. 11:00
- 17 stycznia, g. 11:00

Oprowadzania w j. niemieckim

wstęp z biletem na wystawę

- 12 października, g. 11:00
- 30 listopada, g. 11:00
- 21 grudnia, g. 11:00

Oprowadzania autorskie

prowadzenie: Barbara Przerwa, wstęp z biletem na wystawę

- 5 października, g. 16:00
- 20 grudnia, g. 16:00

Cwenarski. Wątki, konteksty, nawiązania

wykłady w przestrzeni wystawy, wstęp z biletem na wystawę

- 4 października, g. 16:00
— prowadzenie: Zdzisław Nitka
- 8 listopada, g. 16:00
— prowadzenie: Hubert Bujak
- 29 listopada, g. 16:00
— prowadzenie: Marcin Harlender
- 13 grudnia, g. 16:00
— prowadzenie: Anka Mierzejewska

Wykłady

wstęp wolny

- 26 października, g. 16:00 — Frans Masereel – kronikarz, buntownik, marzyciel — prowadzenie: Justyna Chojnacka
- 15 listopada, g. 16:00 — Muzeum Wojennego Dzieciństwa w Sarajewie — prowadzenie: Anna Chmielarz i Iwona Gołaj
- 23 listopada, g. 16:00 — Warszawa 1955: Arsenał buntu i nowoczesności — prowadzenie: Justyna Chojnacka
- 29 listopada, g. 13:00 — Czuły zmysł udziału – o twórczości Käthe Kollwitz — prowadzenie: Anna Chmielarz
- 14 grudnia, g. 16:00 — Zağadnienia konserwatorskie dotyczące malarstwa Waldemara Cwenarskiego — prowadzenie: Agata Warszewska-Kołodziej

Warsztaty tańca intuicyjnego

prowadzenie: Barbara Przerwa, wstęp z biletem w cenie 20 zł, zapisy

- 18 października, g. 18:00
- 8 listopada, g. 18:00
- 6 grudnia, g. 18:00
- 10 stycznia, g. 18:00

Warsztaty medytacji

prowadzenie: Barbara Przerwa, wstęp z biletem w cenie 20 zł, zapisy

- 19 października, g. 17:00
- 30 listopada, g. 17:00
- 7 grudnia, g. 17:00
- 4 stycznia, g. 17:00

Warsztaty dla seniorów

prowadzenie: Justyna Oleksy, bilety w cenie 15 zł (z Wrocławską Kartą Seniora – 3 zł), zapisy

- 30 października, g. 11:00

Weekend zamknięcia wystawy

- 17 stycznia, g. 16:00 — spotkanie z artystami uczestniczącymi w wystawie
- 17 stycznia, g. 18:00 — slam poetycki
- 18 stycznia, g. 17:07 — finał performatywny w wykonaniu Teatru Czterech